ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακὴ 22 τοῦ Ὀχτώβρη 1906 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οἰκονόμου ἀριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 218

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. *Ὁ θάνατος τῶν Ἀρχαίων (Ἀπὸ τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου»).*

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ. *Θουκυδίδης, βιβλίο πρῶτο (συνέχεια).*

CARL BRUGMAN. *Γραφτὴ καὶ Δαϊκὴ γλώσσα καὶ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα στὴν Ἑλλάδα (συνέχεια).*

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΜΟΣΚΟΥ. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ (*μετάφρ. ἀπὸ τ' Ἀγγλικά*).

ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ. *Στὸ Νηπιαγωγεῖο.*

ΚΑΡΜΕΝ ΣΥΛΒΑ. *Φουρνίκα (Ρουμάνικο Παραμύθι).*

Κ. Π. *Οἱ ὡραῖες τέχνες στὴν σημερινὴ Ἑλλάδα.*

ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΟΣ. *Καϊρινὲς Γραφές.*

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. *Δέκας Ἀρβανίτης, Γ. Ζουφρές.*

Δ. Π. Τ. *Φαινόμενα καὶ Πράματα* (*Οἱ Ἀχιαλῆτες — Τὸ τρίτο κόμμα — Συλλαλητήριο γιὰ τὴ Βλογιά*

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΥΦΤΟΥ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

Καὶ οἱ τριπλὲς οἱ πόρτες οἱ χρυσὲς
καὶ οἱ χαλκένιες πόρτες τρίξανε
τρίξιμο σὰ νὰ βογγίξαν,
καὶ χωρὶς κανένα γγίξιμο,
σάμπως μαγεμένες, διάπλατες,
ἀπὸ μόνες τους ἀνοίξαν.

Κι ἀποκάτου ἀπ' τὰ μουράγια τὰ διπλὰ
μὲ τὰ δυναμάρια τἄπαρτα,
κι ἀποκάτου ἀπὸ τὰ πλάγια ποῦ γεράνια
καὶ χλωρὰ καὶ ρουμπινιὰ τριγύρω ὑψόνονται,
δέρνουν τὰ νερὰ τοῦ Μαρμαρᾶ
τὰ καλόχτιστα λιμάνια.

Καὶ λογῆς καράβια ἀπ' τὶς Φραγκιές,
καὶ γαλέρες γενοβέζικες,
βενετσάνικα σαλεύουν τρεχαντήρια·
κ' εἶναι σὰ νὰ καρτερᾶν
ἀκριβὰ φορτώματα
γιὰ ταξίδια καὶ γιὰ πανηγύρια.

Στὰ κατάρτια φλάμπουρα, στὶς πλῶρες
ἀκροφίγουρα, λιοκάμματα στὶς ὄψες
ἀπὸ τόπους μακρινοὺς κι ἀπὸ βασίλεια,
καὶ καρδιὲς χτυπᾶν καὶ χέρια ἁπλώνονται,
σὰ νὰ θέλουν κάτι νἀγκαλιάσουν,
καὶ μπαϊράκια σειοῦνται καὶ μαντίλια.

Κι ἀπ' τὶς σκάλες κι ἀπὸ τἀκρογιάλια
τῆς Ἀσίας τἀντικρυνά,
πέρα ἀπὸ τὴ Βιθυνία,
κάτι ἁπλώνεται κατάμαυρο,
κι ὅλο κι ἀγριεύει καὶ ζυγώνει,
Θεοῦ ὀργὴ καὶ δαίμονα μανία.

Τῶν κυμάτων ἡ μουρμούρα πότε χάνεται
σ' ἕνα βρόντο στεριανό, καὶ πότε γίνεται
σάμπως ταίριασμα τῆς ἡσυχης μουρμούρας
καὶ τἀνήσυχου τοῦ βρόντου· καὶ γρικᾶς
πότε ἀλόγου πέταλο,
πότε τρέξιμο πεζούρας.

Κι ἀπ' τὶς πόρτες διάπλατες ποῦ ἀνοίξανε
κόσμος βγαίνει κι ἀργοπάτητο
σέρνει καὶ βαρὺ τὸ πόδι,
κ' εἶναι μιὰ πομπή, καὶ δὲ γνωρίζεις
δέξιμο κι ἂν εἶναι, ξεπροβόδισμα,
γάμος, λιτανεία ἢ ξόδι.

Κ' εἶναι συνοδειὰ χωρὶς ξαφτέρυγα
καὶ χωρὶς σταυροὺς καὶ λάβαρα
καὶ βαγγέλια καὶ παππάδες.
Ποιᾶς λατρείας μυστήρια εἶν' αὐτά ;
Δὲν τὰ διαλαλοῦν ψαλμοί,
δὲν τοὺς φέγγουνε λαμπάδες

Καὶ γυναῖκες οὔτε, οὔτε παιδιά·
κι ἄντρες μοναχὰ ἀσπρομάλληδες
καὶ μισοκοπιὲς καὶ παλληκάρια·
κ' ἔρχονται μὲ κόπο καὶ σκυφτοὶ
σὰν ἀπὸ κρυψῶνες μέσ' στὴ γῆς,
σὰν ἀπὸ τἀνήλιαγα κελλάρια.

Κοντοστέκουν καὶ τρικλίζουν
ἀσυνήθιστο σὰ νάχουν
κάτου ἀπὸ τὸν ἥλιο τέτοιο δρόμο·
καὶ τὰ μέτωπα στὰ χέρια τους,
καὶ στὰ μάτια μπρὸς τὰ χέρια τους,
σάμπως ἀπὸ θάμπος κι ἀπὸ τρόμο.

Κ' ἔτσι πᾶν, καὶ τοὺς τρομάζουν
τὸ φῶς τοῦ ἥλιου, πέρα ἡ θάλασσα,
τἀκροούρανα, κι ὁ ἀέρας.
κι' ὁ οὐρανὸς ἀπάνω τους, καὶ γύρω τους
ἡ μεγάλη πλάση καὶ ἡ ζωὴ
καὶ τὸ παίξιμο τῆς μέρας.

Κ' εἶναι σὰ βγαλμένοι ἀπό 'να σκύψιμο
σὲ παλιὰ βιβλία δυσκολοσίμωτα,
καὶ σὲ συναξάρια,
καὶ σὲ κάτι τι ἀκριβώτερο
ἀπ' τἀράπικα τοπάζια, ἀπ' τὰ χουρμούζικα
τὰ μαργαριτάρια.

Κ' εἶναι σὰ βγαλμένοι ἀπὸ λογάριασμα
μπρὸς σὲ γιατροσόφια ἀπάντεχα,
σὲ δυσκολοξάνοιχτα δεφτέρια·
Κι ὅλοι καθὼς ἔρχονται κλιτοί,
καὶ καθὼς ἀργοζυγώνουν,
τί κρατᾶνε μέσ' στὰ χέρια ;

Καὶ ραβδιὰ κρατᾶν προσκυνητάδων
καὶ διαλαλητῶν ἀκροστεφάνωτα
μ' ἀγριλιᾶς καὶ μὲ μυρτιᾶς κλωνάρια·
τραχιὰ ἠχοῦν τὰ σάνταλά τους χοντροκάρφωτα·
κρέμουνται στοὺς ὦμους τους
ταξιδιώτικα ταγάρια.

(Καὶ στοὺς μαρμαρένιους μώλους
ἔξαφνα φουσκώνει κι ἀντριεύεται
κι ἀφροστέφανο ξεσπάει τὸ κῦμα.
Καὶ γοργὸ μακρυάθε ἓν ἄλλο ξέσπασμα,
καὶ εἶν' ἀλόγου σάλαγος,
καὶ πεζούρας βῆμα).

Κ' ἕνας ἕνας κι ἀπὸ δύο
κι ἀπὸ τρεῖς ἀνταμωμένοι
κι ἀπὸ τέσσεροι, κι ἀκόμα
πιὸ πολλοί, κρατᾶν καὶ σφίγγουν
τυλιγάδια καὶ βιβλία
σὲ χρυσὲς κ' ἐλεφαντένιες
πλούσια σκαλισμένες θῆκες,
καὶ πηγαίνουνε μ' ἐκεῖνα,
καὶ στὰ χέρια καὶ στοὺς ὦμους
καὶ στοὺς κόρφους τὰ βαστᾶνε,
λείψαν' ἅγια σάμπως νάναι
καὶ θαματουργὲς εἰκόνες
καὶ βαριὰ σταμνιὰ γεμάτα
μὲ τὴ στάχτη τῶν προγόνων.
Τυλιγάδια καὶ βιβλία
πόχουν πρόσωπα πορφῦρες,
ποῦ εἶν' οἱ σάρκες τους μετάξια,
καὶ λογῆς λογῆς τὸ μάκρος
καὶ τὸ σκῆμα καὶ τὸ χρῶμα.
Σκεπασμένα καὶ μακρυάθε
τὰ θωρεῖς καὶ λὲς πῶς εἶναι
στύλοι, λὲς βωμοὶ αβυσμένοι
καὶ σημαῖες καὶ θυμιατήρια
καὶ ρηγάδικες κορῶνες.
Σὰ θεῶν ἀγάλματα εἶναι,
σὰν ἀνάγλυφα εἶν' ἡρώων,
προφητῶν δράματα εἶναι,
καὶ κιβούρια καὶ μνημούρια·
Τάματα εἶναι καὶ τὰ πᾶνε
νὰ ταφήσουνε στὰ πόδια
κάποιων εἴδωλων καὶ κόσμων
ποῦ τὰ καρτερᾶν καὶ στέκουν
καὶ γιορτάζουν πανηγύρια
μέσα σὲ ναοὺς καὶ τόπους,
πέρα ὁλόμακρα, καὶ στέκουν
κ' οἱ ναοὶ κ' οἱ τόποι καὶ ὅλα
καὶ προσμένουν καὶ προσμένουν
νὰ φωτοντυθοῦν μ' ἐκεῖνα.

*

«Τ' εἶναι τὰ δεφτέρια ποῦ κρατᾶτε
τὰ περγαμηνά,
σεβαστὰ κοπάδια. ποῦ τραβᾶτε
σὰ διωγμένα ἀπὸ κακοκαιριά ;
Καὶ σὲ τοῦτα τὰ βιβλία,
καὶ στὰ μνήματα ὅλ' αὐτά,
ποιά διαμάντια, ποιά σοφία,
ποιοί νεκροί, ποιά κόκκαλα ἱερά ;»

Κάτι σάλεψε, κυμάτισαν τὰ πλήθη,
ξέσπασε φωνὴ καὶ μοῦ ἀποκρίθη.

«Εἶν' ἐδῶ κλειστοὶ μεσ' στὰ κιβούρια,
μέσ' στὰ τυλιγάδια εἶναι κρυμμένοι,
—γιὰ νεκροὺς ἡ πλάση ἂς μὴν τοὺς κλαίῃ!
ὦ οἱ πηγὲς οἱ ἀθόλωτες τῆς Σκέψης
οἱ ἀσυγκέφαστοι τῆς Τέχνης οὐρανοί·
οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι.

Κ' εἶναι τῆς Ἀλήθειας οἱ διδάχοι,
τῆς ἀκέρας Ὁμορφάδας οἱ πιστοί,
γεροί, ἀπείραχτοι ἅλο νέοι,
καὶ ἥλιοι ποῦ σοῦ δίνονται νὰ τοῦς χαρῇς
πάντα μέσ' στὸ δρόσος κάποιου ἀπρίλη·
οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι.

Ἀπὸ τοὺς γιαλοὺς τῆς Ἰωνίας
κι ἀπὸ τῆς Ἀθήνας τὸν ἀέρα
ποῦ ὅλα πνέματα τὰ κάνει καθὼς πνέει,
κι ἀπὸ τῆς Ἑλλάδας τάγνὰ χώματα,
ἡ Σοφία, ὁ Λόγος, ὁ Ρυθμός·
οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι.

Κ' εἶναι οἱ Πλάτωνες, καὶ πίσω τους,
τῆς Ἰδέας ἥρωες, οἱ φιλόσοφοι,
κ' ἡ Ἀρετὴ μ' αὐτοὺς «ἡ λεβεντιὰ εἶμαι» λέει·
κ' εἶναι οἱ Ὅμηροι, καὶ πίσω τους
ὅλοι οἱ ψάλτες καὶ τῶν Ὀλυμπων οἱ πλάστες.
οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι.

Τὴ στερνὴ πατρίδα παρατᾶν
ἀπὸ φύσημα διωγμένοι ὁρμητικώτατο,
γύφτοι γίνονται κ' ἐβραῖοι,
ὅμως πάντα, κ' ἐρμοσπίτες, νικητές·
καὶ τοῦ κόσμου γίνονται πολῖτες,
οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι!»

«Τοὺς γνωρίζω τοὺς γνωρίζω,
—μίλησα κ' ἐγώ,—
τοὺς γνωρίζω καὶ τοὺς διαλαλῶ·
ξέρω ἀπ' ὅλα τὰ τραγούδια,
μὰ γιὰ νὰ τὰ πῶ,
τὰ ταιριάζω τὰ τραγούδια
στὸ δικό μου τὸ σκοπό».

Καὶ τὸ λόγο ποῦ ἀρχινήσαν
ἔτσι ἐγὼ τὸν ἀκλουθῶ.

«...Καὶ σπρωγμένοι ὡς ἐδῶ πέρα
Οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι
ἀπὸ ἀνέμους καὶ φουρτοῦνες
καὶ σεισμοὺς καὶ χαλασμοὺς
καὶ καραβοτσακισμένοι
καὶ σκληρὰ κατατρεμένοι
κι ἀπὸ ξένους καὶ δικούς!

Καὶ κρυψῶνες ηὕρανε καὶ σκῆτες,
μοναστήρια καὶ κελλιά,
κ' ηὕρανε παλάτια καὶ σκολειά,
καὶ δὲν ηὕρανε τὸν ἥλιο
καὶ τὴ λευτεριά,
καὶ δεθῆκαν κι ἀρρωστήσαν
καὶ χτικιάσαν τἀπολλώνεια τὰ κορμιά,
καὶ γινήκαν βρυκολάκοι καὶ στοιχειά.
Βρῆκαν κάτεργα καὶ κάστρα
καὶ μιὰ πλάση ξένη, μιὰ στενὴ
πλάση ξελογιάστρα.
Ὄρνια γίνανε μπαλσαμωμένα,
λείψανα λυπητερά,
καὶ μαρμαρωμένα βασιλόπουλα,
ἡ ζωὴ καὶ ἡ νιότη καὶ ἡ χαρά.
Γίνανε ἢ σὰν ἄρρωστα λουλούδια
τροπικὰ στὰ θερμοκήπια,
ἢ φυτρώσανε μαζὶ
μὲ τὰ χόρτα ποῦ ἀγκαλιάζουνε τὰ ἐρείπια.
Ζήσανε κουλουριασμένοι
μέσ' στοῦ δάσκαλου τὰ χέρια,
κι ἀποκάτου ἀπ' τὴν κοντόφωτη ματιά,
ζήσανε ζωὴ μέσ' στὰ δεφτέρια,
ζήσανε ζωὴ μέσ' στὴ σκλαβιά,
ζήσανε ζωὴ τυραγνισμένη,
καὶ τοὺς ἦρε μιὰ λατρεία καταραμένη
σὰν τὰ βάσανα καὶ σὰν τὰ καταφόρια,
χίλια χρόνια, χίλια χρόνια!»

*

Κι ἀπ' τοὺς πάπυρους ἐκείνους μιὰ ψυχὴ
θάρρεψα πῶς χύθη,
καὶ γρικήθηκ' ἕνας ὕμνος θριαμβευτής,
κι ἀπ' τῶν τάφων ἔβγαινε τὰ βύθη:

«Θά διαβοῦμε καὶ στεριὲς καὶ πέλαγα,
θὰ σταθοῦμε ὅπου τὸ πόδι δὲ μπορεῖ
τούρκου κανενὸς νὰ μᾶς πατήσῃ·
ἀπὸ τὴν πατρίδα μας διωγμένοι,
καὶ σβυσμένοι ἀπ' τὴν Ἀνατολή,
θἀνατείλουμε στὴ Δύση.

Ὅπου πᾶμε, θάβρουμε πατρίδες
καὶ θὰ πλάσουμε, ἀπ' τὸ Βόσπορο
χαϊδευτὰ συνεβγαλμένοι ὡς τὸν Ἀδρία·
θὰ φωλιάσουμε στὴ Βενετιά,
θὰ ξαναρριζώσουμε στὴ Ρώμη,
θὰ μᾶς ἀγκαλιάσῃ ἡ Φλωρεντία.

Τ'Ἄλπεια τὰ βουνὰ θὰ δρασκελήσουμε,
θὰ ξαφνίσουμε τὰ ρέματα τοῦ Ρήνου,
στοῦ Βορριᾶ θἀσπροχαράξουμε τὰ σκότη,
θὰ χυθοῦμε σὰ μαγιάπριλα τοῦ νοῦ·
ὅπου τόποι, ὅπου γεράματα θὰ σπείρουμε
μιὰν Ἑλλάδα καὶ μιὰ νιότη.

Καὶ πλανῆτες μὲ δικό μας φῶς,
τὸ δικό μας φῶς θὰ ρίξουμε
ὅπου θάμπωμα καὶ βράδυασμα στὴ φύση·
κι ὁ ἀσκητὴς θὰ φιλιωθῇ μὲ τὴ ζωὴ
καὶ τὸ γάλα τῆς χαρᾶς ξανὰ θὰ πιῇς,
νηστευτή, κ' ἕνα κρασὶ θὰ σὲ μεθύσῃ.

Καὶ ὁ Κελτὸς καὶ ὁ Γότθος κι ὁ Ἀλαμάνος,
κάθε βάρβαρος μ' ἐμᾶς θἀναγαλλιάσῃ,
κι ὁ Ἰταλὸς ἀπ' ὅλους πρῶτα.
Ῥασοφόροι καὶ ποντίφηκες
θὰ προσπέσουνε στὰ πόδια τῆς Ἑλένης
καὶ τὸν κύκνο θὰ λατρέψουνε τοῦ Εὐρώτα.

Τοῦ οἰκοδόμου θὰ τοῦ δείξουμε ρυθμούς,
νόμους τοῦ σοφοῦ· σ' ἐμᾶς θὰ τρέξουν
ὅμοια κυβερνῆτες καὶ τεχνῖτες,
πύργοι θὰ ὑψωθοῦν καὶ πολιτεῖες,
καὶ παντοῦ ξανὰ θὰ στυλωθοῦν
τῶν καλῶν καὶ τῶν ὡραίων οἱ δικιοκρῖτες.

Μόλις βγοῦμε ἀπ' αὐτὸ δὰ τὸ κοιμητήρι
πρὸς τὸ φῶς καὶ στὰ τετράπλατα τοῦ ἀέρα,
σὰν τὰ πρῶτα θάβρουμε τὰ νιᾶτα,
κ' ἔξω ἀπ' τὰ στενὰ κιβούρια,
Καίσαρες κι Ἀλέξαντροι, θἀνοίξουμε,
μὲ τοῦ Λόγου τὸ σπαθί, τὴ στράτα.

Ὄλυμπων κορφὲς καὶ Παρνασσῶν!
Κι ἀπ' τὴ σκέψη κι ἀπ' τὰ μέτρα μας
γίνοντ' ἄνθρωποι καὶ Παρθενῶνες·
πέρα ὡς πέρα στὴν ψυχὴ μιὰ νεκρανάσταση!
Τὸ μεγάλο Πᾶνα ὁλόχαρο
ξαναπροσκυνᾶν οἱ αἰῶνες.

Κ' οἱ κακόσορτοι σοφοὶ καὶ οἱ στέρφοι
δάσκαλοι ποῦ χρόνια καὶ καιροὺς
ἔτσι μᾶς κρατούσανε σαβανωμένους
καὶ μαζί μας πᾶνε σέρνοντάς μας,
ἅγια στερνολείψανα
τοῦ χαμένου Γένους,

ἔτσι βλέποντάς μας χρυσοφτέρουγους
ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ χέρια τους νὰ φεύγουμε
σὲ ἀποθέωση ποῦ δὲ θὰ ξαναγίνῃ,
θὰ πιστέψουν πῶς σαρκώθηκαν χρυσόνειρα
κι ἀπὸ τῆς θεότης μας τἀντίφεγγα
σὰν ἡμίθεοι θὰ φαντάξουν ὡς κ' ἐκεῖνοι!»

Κι ἀποκρίθηκε ἡ ψυχή μου
καὶ τοὺς λέει
σάμπως νά εἶταν ὀρθοστύλωτοι μπροστά μου
οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι:

»Θὰ περάσετε ἀπὸ πάνου
ἀπ' τὴ θάλασσα τοῦ κόσμου
σὰν πνοὴ
μαλακώτατου μαΐστρου
ποῦ τὸ πλάθει ὡς καὶ τὸ κῦμα
κάνοντάς το μιᾶς παρθένας
λιγερῆς κορμί.

Μὰ στὴ θάλασσα τοῦ κόσμου,
κ' ὕστερ' ἀπὸ σᾶς, καὶ πάντα,
σὰν ἐχτὲς,
καὶ σὰν τώρα, θὰ ξεσπᾶνε,
θὰ φιλιοῦνται καὶ θὰ μάχονται
κι ἄλλοι χίλιοι ἀνέμοι, χίλιες
μπόρες καὶ χιονιές.

Μὰ στὴ θάλασσα τοῦ κόσμου
ξανὰ ὁ Μάης ποῦ σᾶς γέννησε
δὲ θἀρθῇ.
Αὖρες εἶστε διαβατάρικες·
τὴν αἰώνια πολυτάραχη,
σὰν καὶ πρῶτα, θὰ τὴ δέρνῃ
κάθε ἀνεμική.

Τί κι ἂν εἶστ' ἐσεῖς ἀθάνατοι;
Τὴ ζωὴ τὴν ὁλοζώντανη
μιὰ φορὰ
τὴν ἐζήσατε σὰν πλάσματα
μὲ τἀκέρια σας κορμιὰ
στῆς μακαρισμένης τῆς πατρίδας σας
τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιο·
ἄλλος ἀέρας τώρα κι ἄλλος ἥλιος
γιὰ σᾶς πιά· καὶ ποτὲ πιὰ
δὲ θὰ ξαναζῆστε τὴ ζωή σας,
ξωτικά!

Καὶ καρδιὲς καὶ πολιτεῖες
ἀπὸ σᾶς ξανανθισμένες
καὶ σκυφτὲς
μπρὸς σὲ σᾶς κ' ἑλληνολάτρισσες
καὶ ἴσκιοι μιᾶς Ἑλλάδας καὶ εἴδωλα!
μὰ ἡ Ἑλλάδα μιά, καὶ ἀγύριστη·
πάει, καὶ νὰ τὴν κλαίς!

Κι ὅποιος δοῦλος σας θὰ γίνῃ
καὶ σᾶς πάρῃ καταπόδι,
ἢ ἕνας μόνος, ἢ ὅλο γένος,
θὰ σβυστῇ μ' ἐσᾶς.
Καὶ μονάχα ὅποιος μαζί σας
δὲ θὰ χάσῃ τὸν ἑαυτό του
καὶ θὰ κόψῃ μόνο ἀπ' τἄνθια σας
γιὰ νὰ στεφανώσῃ τὰ μαλλιά του,—
μόνο ἐκεῖνος ἐδῶ κάτου
στολισμένος θὰ τραβήξῃ σὰ γαμπρός,
θὰ τραβήξῃ στολισμένος μὲ τὴ χάρη σας,
θὰ τραβήξῃ ἐμπρός!

Μάθε· ἡ προκοπὴ δὲν εἶναι γιὰ τοὺς δούλους,
κι' ὅσο θένε οἱ δοῦλοι ἀφέντη ἂς ἔχουν
τὸν ἀφέντη κάθε πλούτου κι ὁμορφιᾶς·
μάθε ἡ προκοπὴ γιὰ τοὺς ἐλεύτερους,
γιὰ μᾶς!

Σὰν κ' ἐμᾶς τοὺς γύφτους θὰ διαβῆτε,
σπέρνοντας τὸ σπόρο τῶν ἐλεύτερων,
καὶ τὴν καταφρόνια τῆς σκλαβιᾶς,
ὅποιας, μ' ὅποιον ὄνομα σκλαβιᾶς·
κ' ἔτσι κι ἀπὸ σᾶς θὰ νάρθῃ ὁ κόσμος
πιὸ κοντὰ σ' ἐμᾶς.

Κι ὅσο θέτε ἂς εἶστε ἁρματωμένοι
ἀπὸ μέτρο κι ἀπὸ ὑγεία κι ἀπὸ τάξη,
γειὰ χαρά σας, ἄσπρα ἀδέρφια φωτεινὰ
τῶν ὁλόμαυρων ἐμᾶς,

σὰν κ' ἐμᾶς εἶν' ἡ φυλή σας· δὲ θἀράξῃ
πουθενά !

"Οσο θέλει ἂς εἶναι μουσικώτερο,
ἄσπροι μου ἀδερφοί, τὸ πέρασμά σας
ἀπ' τὸ πέρασμα τῆς γυφτουριᾶς,
στόμ' ἀνόητα κι ἂς ἀνοίγῃ νὰ θαμάζῃ
πάντα ὁ κόσμος, πάντα ἐσᾶς·
κλέφτη χέρια κι ἂς τεντώνῃ γιὰ νἀρπάζῃ
κάθε ἀγνὸ καὶ κάθε ψεύτικο διαμάντι
ποῦ θὰ λάμπῃ ἀπάνου σας.
Θἀπομένετε παράμερα ἀπ' τὰ ἔθνη,
ὅσο κι ἂν πλευρώνετε τὰ ἔθνη,
κι ἀπὸ σᾶς τὰ ἔθνη χωριστά.
Μὰ ἢ μ' ἐμᾶς τοὺς τρισκατάρατους,
ἢ μ' ἐσᾶς, ὦ τρισευλογημένοι,
βάρβαρος ὁ κόσμος θὰ διαβαίνῃ
καὶ ραγιάς!

Οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι θὰ βοηθῆστε
τῶν ἐθνῶν τὴ στράτα,
μὰ οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι δὲ θὰ δόστε
πόδια στὰ ἔθνη καὶ φτερὰ καὶ νιᾶτα·
πόδια καὶ φτερά εἶναι τῶν ἐθνῶν,
τὰ φτερά, τὰ πόδια καὶ τὰ νιᾶτα·
οἱ Ἀθάνατοι κ' οἱ Ὡραῖοι θὰ βοηθῆστε
τῶν ἐθνῶν τὴ στράτα,
σὰν ταστέρι πόχει χρόνια,
χρόνια καὶ καιροὺς σβυστῆ,
μὰ ὀρφανὸ τὸ φῶς του ἀκόμα περπατάει
μέσ' στἀπέραντα κι ἀχνοφωτάει
τὸν ἀκούραστο νυχτοταξιδευτή.

Δὲ φοβᾶμ' ἐγὼ ἀπὸ Τοῦρκο,
καὶ τἀρπάγια δὲ μὲ πιάνουν
τῆς σκλαβιᾶς,
οὔτ' ἡ Ἑλλάδα σας θαμπώνει με,
τὸ λιβάνι δὲ μὲ μέθυσε
καμιᾶς δόξας περασμένης
καὶ λατρείας καμιᾶς.

Κάνα πάπυρο κι ἂν εὕρω,
τόνε καίω γιὰ νὰ πιτύχω
ζέστα ἢ φῶς·
τὴ φωτιά μου ἀνάφτω ἀξέταστα
μέσα σὲ ὅποιο ρεπεθέμελο,
ἢ παλάτι ἢ μοναστήρι,
ἢ σκολειὸ ἢ ναός.

Κι ἀπ' τὴ φλόγα κι ἀπ' τὴν πύρη
γύρω μου πουλιὰ καὶ δέντρα
κ' ἑρπετὰ
λάμπουν, τρίζουν, σειοῦνται, ἀλλάζουνε,
κι ὅλη ἡ φύση πνέμα γίνεται
καὶ μοῦ κρυφοψιθυρίζει
λόγια μαντικά.

Εἴτε μουσικὴ εἴτε λάμψη,
εἶστ' ἑνὸς χαμένου διάβα,
μιὰ πνοή.
ὦ φαντάσματα πεντάμορφα,
εἶμ' ὁ ἀκέριος, εἶμ' ἡ ἀλήθεια·
εἶμ' ἐγὼ τὰ δυὸ ταχώριστα·
σάρκα καὶ ψυχή !»

*

Μὰ ἡ πομπὴ μὲ τᾶγια λείψανα,
δίχως πιὰ νἀποκριθῇ,
πάει, τὴν πῆραν τὰ καράβια
κ' ἔγινε ἄφαντη ἡ πομπή.

Κι ἀπ' τὶς ἴδιες πόρτες διάπλατες,
πρὶν τὸ στοχαστῆς,
ὁ Σουλτανος καβαλλάρης
μπῆκε, ὁ χαλαστής !

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

Στὸν ἐκδότη τοῦ University Review.

Κύριε,

Κρίμα ποὺ ἡ Κα Δραγούμη δὲν ἀφῆκε τὸν κ. Γενναδιο νὰ ἀνασκευάσῃ, ἂν ἤθελε, τὸ ἄρθρο τοῦ Κου Πάλλη γιὰ τὴ σχετικὴ καθαρότητα τῆς γλώσσας τῆς Νέας Διαθήκης καὶ ἐκείνης τῆς σκολαστικῆς Νεοελληνικῆς. Ὁ κ. Γενναδιος σὰ λόγιος ποὺ εἶναι, εἰδικὰ ἑτοιμασμένος γιὰ τέτοια ζητήματα, θὰ μποροῦσε νὰ τὸ σηζητήσῃ καλήτερα καὶ θὰ τὸ φώτιζε πολὺ πιὸ ἐπιστημονικά. Καὶ γιὰ τὸ συφέρο ἀκόμα τῶν «καθαρευουσιάνων» ποὺ ἡ Κα Δραγούμη διαφεντεύει, θἄκανε καλήτερα ἂν ἀκολουθοῦσε αὐτὴ τὴ συμβουλή.

Ξετάζοντας σύντομα τὸ ἄρθρο τῆς Κας Δραγούμη, ἀρχίζω πρῶτα ἀπὸ τὰ σχόλια της γιὰ τὸ λεξιλόγιο τῆς σημερινῆς Ἑλληνικῆς. Ὁ Κος Πάλλης, στὸ ἄρθρο του, ἀνάφερε εἴκοσι τρεῖς λέξες ὅπως γράφουνται καὶ ποτὲ δὲ λέγουνται. Στὸν κατάλογον αὐτὸν ἔβαλε καὶ τὶς λέξες *ἐδώλιον* καὶ *ἀνάκλιντρον*. Ἡ Κα Δραγούμη, στὴν ἀπάντηση της, θέλει νὰ τὶς βγάλει ὁλότελα ἀπὸ τὴ συζήτηση, γιατί, λέει «εἶναι καθαρὲς Ἑλληνικὲς λέξες». Παρακάτω ὅμως λέει: «Ἂν καὶ ὁ Κος Πάλλης λέῃ πὼς αὐτὲς τὶς εἴκοσι »τρεῖς λέξες δὲν τὶς μεταχειρίζουνται ποτὲ στὴν »ὁμιλία, ἀκόμα καὶ οἱ πιὸ γραμματισμένοι, μπορῶ »νὰ πῶ πὼς βέβαια τὶς ἀκούω κάθε μέρα ἀπὸ τοὺς »φίλους μου, τοὺς γνωρίμους μου, τὰ παιδιὰ καὶ »τοὺς ὑπερέτες, καὶ βεβαιώνω ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς »νὰ μοῦ ἀντείπῃ σ' αὐτό». Δηλ. αὐτὲς τὶς λέξες *ἐδώλιον* καὶ *ἀνάκλιντρον* ποὺ ἡ ἴδια ἡ Κα Δραγούμη ἔβγαλε ἀπὸ τὴ συζήτηση ἐπειδὴ τὶς θεωρεῖ ὡς καθαρὰ *ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς*, τώρα ἔρχεται καὶ μᾶς λέει πὼς φτερουγίζουν στὸ στόμα τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ὑπερετῶν ἀκόμα. Μετὰ αὐτό, δὲ μοῦ φαίνεται παράξενο ἡ Κα Δραγούμη νὰ γράφῃ πὼς οἱ λέξες «ἄνθραξ» καὶ «πλάστιγξ» εἶναι τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας. Πέρασα τὸ Ἀνώτερο μετὰ τὸ Πανεπιστήμιο Γυναικεῖο Ἐκπαιδευτήριο στὴν Ἑλλάδα κ' ἐκεῖ οἱ καθηγητές μας ἔβαζαν ὅλα τους τὰ δυνατὰ νὰ «καθαρίζουν» τὴν ὁμιλία μας· κι ὅμως ποτὲ δὲ ζήτησαν νὰ μᾶς κάνουν νὰ λέμε ἄνθραξ καὶ πλάστιγξ. Τὸ θαῦμα νὰ γίνουν τὸ καθημερινὸ λεξιλόγιο τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ὑπηρετῶν ἀκόμα, πρέπει νἄγινε πολὺ ξαφνικά. Δὲ θέλω βέβαια νὰ πῶ, οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή, πῶς ἡ Κα Δραγούμη θεληματικὰ δὲ λέει τὰ σωστά. Ἡ ἐξήγηση ποὺ δίνω εἶναι πὼς, ἐπειδὴ δὲ γεννήθηκε καὶ δὲν ἀνατράφηκε στὴν Ἑλλάδα, δὲν ἔχει ὁλότελα τὴ γλωσσικὴ ἐκείνη φινέτζα ποὺ ξεχωρίζει ἀμέσως, ἂν ἕνας ποὺ μιλᾶ, μεταχειρίζεται στὴν ὁμιλία μιὰ λέξη σκολαστικὰ ἢ φυσικά. Πρᾶμα ποὺ ἕνας ξένος μπορεῖ νὰ καταλάβῃ μόνο μετὰ εἰδικὴ ἐπιστημονικὴ μελέτη.

Σἄλλο μέρος τοῦ ἄρθρου της, ἡ Κα Δραγούμη, γιὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ὁμοιότητα τῆς καθαρεύουσας μὲ τὴν ὁμιλούμενη, μεταφράζει δέκα χωρία ἀπὸ τὴ Νέα Διαθήκη σὲ ὅ,τι αὐτὴ νομίζει ὅτι εἶναι ἡ ὁμιλούμενη Ἑλληνική. Ἂν ἡ μετάφρασή της εἶταν ἀκόμα κι ἀπάνω κάτω σωστὴ ἡ Κα Δραγούμη βέβαια μποροῦσε νἄχῃ τὴν ἀπαίτηση πὼς ὄχι μονάχα μοιάζουν οἱ δυὸ γλῶσσες μὰ καὶ πὼς εἶναι οἱ ἴδιες· ἡ μετάφραση της ὅμως εἶναι πολὺ μακριὰ ἀπὸ ὅ,τι ἔπρεπε νὰ εἶναι. Δὲν μπορῶ, βέβαια, ἐδῶ νὰ μπῶ σ' ὅλες τὶς λεπτομέρειες τῆς στραβῆς αὐτῆς μετάφρασης· μὰ καθὼς παραπάνω, θὰ σᾶς δώσω ἕνα παράδειγμα ὁλοφάνερο. Τὸ χωρίο παρμένο ἀπὸ τὸ

ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

128. Ἀνταπαιτοῦσαν ὅμως κι' οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοὺς Λάκωνες νὰ διώξουν τὸ Ταιναριὸ μόλυσμα. Γιατὶ οἱ Λάκωνες σηκώσανε μιὰ φορὰ ἀπὸ τὸ ναὸ τοῦ Ποσειδώνα τοῦ Ταιναριώτη μερικοὺς πρόσπεφτους Εἵλωτες, ἔπειτα τοὺς πῆγαν καὶ τοὺς χάλασαν. Γιὰ τοῦτο θαρροῦν καὶ πὼς τοὺς ἔτυχε ὁ μεγάλος σεισμὸς τῆς Σπάρτης. Ἀπαιτοῦσαν ἀκόμα νὰ διωχτεῖ καὶ τῆς χαλκόσπιτης τὸ μόλυσμα. Ἡ ἱστορία του εἶταν κάτι τέτις. Ὅτα στὴν ἀρχὴ ὁ Παψανίας ἀνακαλέστηκε ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ Ἑλλήσποντου καὶ στὴ δίκη ἀθωώθηκε ὡς μὴ ἔνοχος, ἐπίσημα πιὰ δὲ στάλθηκε ὄξω, ὡς ἰδιώτης ὅμως πᾴρνει δίχως τῶν Λακώνων τὴν ἄδεια ἕνα Ἑρμιονίδικο τρίκροτο καὶ φτάνει στὸν Ἑλλήσποντο, μὲ πρόφαση πὼς ἔρχεται στὸ Μηδικὸ τὸν πόλεμο, ἀληθινὰ ὅμως γιὰ νὰ ξακολουθήσει τὶς δουλιές του μὲ τὸν Πέρση βασιλιᾶ, ὅπως καὶ πρὶν δοκίμασε, ὁρέγοντας νὰ ὁρίσει τὴν Ἑλλάδα. Καὶ νὰ πῶς πρωτάρχισε ὅλη τὴ δουλιὰ κι' ἔβαλε τὰ θέμελα καλοσύνης πρὸς τὸ βασιλιᾶ. Ὅταν πῆρε ἀπὸ τοὺς Μήδους τὸ Βυζάντιο τὴν πρὶν φορὰ—σὰ στρατηγοῦσε ἐκεῖ ἀφοῦ ἄφισε τὴν Κύπρο κι' ὕστερα—μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους αἰχμαλωτίστηκαν καὶ μερικοὶ δικοὶ καὶ συγγενῆδες τοῦ βασιλιᾶ· ἀφτοὺς ἅμα τοὺς ἔπιασε, τοῦ τοὺς στέλνει κρυφὰ, εἶπε ὅμως στοὺς συμμαχητὰς πὼς τἄχα ξέκοψαν. Κι' ἀφτὰ τὰ ἐνεργοῦσε μὲ τὸ Γογγύλο τὸν Ἐρετριάτη ποὺ τοῦ ἄφισε στὰ χέρια του τὸ Βυζάντιο καὶ τοὺς αἰχμαλώτους. Ἔτειτα ἔστειλε τοῦ βασιλιὰ τὸ Γογγύλο μ' ἕνα γράμμα ποὺ ἔλεγε μέσα ἀφτὰ τὰ λόγια, ὅπως βρέθηκε κατόπι: «Ἐγὼ ὁ Παψανίας, κεφαλὴ τῆς Σπάρτης, »σοῦ στέλνω ἀφτούς μου τοὺς αἰχμαλώτους, θέλοντας νὰ σοῦ δείξω καλοσύνη. Καὶ προτείνω, ἂν ἀ»γαπᾶς κι' ἐσύ, νὰ μοῦ δώσεις τὴν κόρη σου καὶ νὰ »σοῦ βάλω στὸ ζυγὸ τὴ Σπάρτη καὶ τὴν ἄλλη »Ἑλλάδα. Ἀφτό, πιστέβω, τὸ κατορθώνω μ' ἐσένα »συνεργό. Ἄ λοιπὸν συφωνᾶς καθόλου, στεῖλε ἄθρω»πό σου πιστὸ κάτου στὴ θάλασσα, ποὺ μέσο του »τοῦ λοιποῦ νὰ συναγρικιούμαστε».

129. Τόσα ἔλεγε ἡ γραφή. Ὁ Ξέρξης χάρηκε μὲ τὸ γράμμα, καὶ στέλνει κάτου στὴ θάλασσα τὸν Ἀρτάβαζο τοῦ Φαρνάκου μὲ προσταγὴ νὰ παραλάβει τοῦ Δασκυλιοῦ τὴ σατραπεία ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Μεγαβάτη ποὺ ὁρίζε πρὶν, καὶ τὸν ἐπιφόρτισε μὲ ἀπάντησή του πρὸς τὸν Παψανία στὸ Βυζάντιο, λέγοντάς του νἀν τὴ στείλει ἴσια ἐφτὺς καὶ νὰ δείξει τὸ φιρμάνι, κι' ἂν ὁ Παψανίας τοῦ μηνήσει τίποτα ἀναφορικὸ στὶς δουλιές του, νὰ κάνει τὰ καλύτερά του σὰ δοῦλος πιστός. Ὁ Ἀρτάβαζος, ἅμα ἔρτασε, ἔκανε ὅλα τὰ πάντα ὅπως προστάχτηκε, καθὼς κι' ἔστειλε τὴ γραφή. Ἡ ἀπάντηση ἔλεγε τέτια «Ἀ»φτὰ λέει τοῦ Παψανία ὁ βασιλιᾶς ὁ Πέρσης. Καὶ »γιὰ τοὺς ἀθρώπους μου ποὺ μοῦ γλύτωσες ἀντίπε»ρα τῆς θάλασσας ὄχ τὸ Βυζάντιο θὰ βρίσκεται »καϊόνια ἡ δούλεψή σου μέσα στὸ σπίτι μας χαραγ»μένη ἀξέγραφτα, καὶ τὰ λόγια ποὺ μοῦ προτεί»νεις τὰ ἐγκρίνω. Μήτε νύχτα λοιπὸν μήτε μέρα »μὴν κάθεσαι, παρὰ σπρῶχνε ἀχαλάρωτα ὅσα μοῦ »τάζεις· καὶ μὲ τὸν Ἀρτάβαζο, ἄθρωπό μου πιστό, »ποὺ ἔστειλα, ἐνέργησε θαρρετὰ τὴ δουλιά μας ὅπως »θὰ βγεῖ καλύτερα κι' ὠφελιμώτερα καὶ γιὰ τοὺς »δικό».

130. Σὰν ἔλαβε ἀφτὸ τὸ γράμμα ὁ Παψανίας'